



Fotografujeme **stromy**

Strom tvoří jeden z nejvýznamnějších symbolů v dějinách.

I proto je fotografování stromů někdy považováno za zvláštní odvětví fotografie, které má své uznávané specialisty. Svou krásou a bohatostí proměn je strom (coby ztělesnění života) zdrojem nejrůznějších výtvarných představ. Pojďme hledat inspirace pro zajímavé a nevšední fotografování stromů...

Průvodcem nám bude Jiří Heller, jehož kalendář se stromy pro firmu Janser nás velmi zaujal. Pohledme na protější stranu...

Proč rád fotografujete stromy?

Miluji les, rád se v něm procházím nebo jenom tak ležím pod stromy. Právě fotografie hor, strání a lesa kvalitou projevu nedostižného Jiřího Havla byly v mém dětství jedním ze spouštěcích signálů pro budoucí fotografickou cestu. Jeho úžasné fotografie ve velkých obrazových publikacích. Nebo knihy mého tatínka s fotografiemi Viléma Heckela. A v současnosti se mi líbí obrazy lesa Moniky Sichrovské – „Malířky českého lesa“...

Les a stromy fotografuji v jejich přirozené kráse, miluji detaily listů, často se dívám do korun stromů. A tyto snímky si také dovoluji používat při tvorbě mých Kvadrátů přírodních... Dle písemných vyjádření asi tak deset až patnáct procent sdělení návštěvníků ve výstavních pamětních knihách tento způsob zpracování odmítá, ale většina zápisů je pochvalných... A to je pro mne radost...

Možná že i z důvodu mého vztahu k lesu a stromům jsem zcela podlehl kouzlu hry na didgeridoo. Hraji na nástroje australské eukalyptové, na českou břízu, dub a naprosto úžasný javor horský... Foukám do dutého klacku...



KDO JE JIŘÍ HELLER?

Ing. Jiří Heller (*1957) je významnou osobností současné české fotografie. Nejen jako fotograf, ale i svou organizátorskou činností spjatou s fotografií. Všeobecně známou se stala jeho internetová fotografická galerie World Webphoto Gallery, kde představil řadu osobností. Ve vinárně Bresto organizuje Večery s fotografem, z nichž část dostala také knižní podobu. Je členem Asociace profesionálních fotografů, skupin „FaF“, Panhorama, NikonClub a Tváří Centra FotoSkoda. Viz www.wwg.cz

Foto: Jiří Heller



Stromy klasicky

Strom často bývá podpůrným motivem pro náladu snímku, s oblibou také slouží jako symbol nebo metafora. Snímky stromů a detailů z nich výstižně odrážejí schopnost člověka s fotoaparátem vidět a vnímat vskutku fotograficky, protože fotografování je koneckonců vždy o výřezu z reality a proměně trojrozměrného na dvourozměrné.



Předpoklady tvorby

Je důležité vnímat, které stromy působí ploše, učit se rozlišovat rozložení jejich hmoty a jejich prostorovost. Za zvlášť fotogenické se považují vrby, borovice, buky, duby, platany a mnohé cizokrajné dřeviny, které obvykle jsou samy o sobě solitéry (jinan). Za méně fotogenické se považují třeba smrky. Podstatné je samozřejmě umístění stromu v prostoru a způsob rozvinutí jeho větví a vrůst. Jestliže na snímku záleží, vrátíme se ke stromu ve chvílích, kdy

má nejvhodnější vrůst a světlo. V tomto se snímky stromů podobají zážitkům z fotografování architektury. Klasickými místy pro fotografování stromů jsou arboreta se sbírkami stromů.

Světlo

Stromy jsou fotografickým námětem, jehož ztvárnění a nasvětlení zásadně ovlivňuje roční období. Mnohé listnaté stromy se fotografují hlavně na jaře před rozvinutím listů, kdy je také světelná nálada a barevnost obzvlášť čistá.



www.photokina-cologne.com

Imaging is here!

Při online nákupu vstupenek ušetříte až 38% z ceny!
Registrace a nákup vstupenek na www.photokina-cologne.com

Kolín nad Rýnem, 21.–26. září
photokina 2010
world of imaging

Další informace:
Výhradní zastoupení Koelnmesse pro ČR a SR
Ing. Jan Besperát
K Břečkám 108, CZ – 143 00 Praha 4
Tel. +420 2 61910173 +420 602 373678
Fax +420 2 61912080
besperat@koelnmesse.cz

Odhalovat novinky!

Všechny inovace, všechny trendy a všechna řešení, jako Who is Who prezentace světa obrazu. Nejvýznamnější informační a kontraktční platforma mezinárodního obchodu, cíl všech uživatelů. Mezinárodní veletrh photokina – světová výstava číslo 1 ve světě obrazu. To musíte zažít i Vy!

koelnmesse

Zajímavě může působit zejména protisvětlo skrz mladé listy. Podzim září podmanivou barevností, kterou může zvýraznit šikmé boční světlo. Když listy zcela prořídnou a odhalí se kostra stromu, jsou stromy zajímavé jako siluety a k jejich ztvárnění se hodí kontrast se sněhem. Koncem léta, které obecně není pro snímky stromů moc zajímavé, mohou v konfrontaci se stromy zajímavě působit mraky.

Úskalí

Fotografování stromů jako objektů nemá zvláštní úskalí, a stromy jako téma se tak nabízí pro mnohého začínajícího fotografa, i když se mnohdy pohybujeme mezi vysokými jasovými kontrasty. Sousedství listů a oblohy může být průhledným testem kvality našich objektivů, když se na rozhraní světlé oblohy a tmavých větví objevuje chromatická aberace. Touto vadou trpí zejména digitály se zoomy velkých rozsahů.

Fototechnika

Hodí se každý fotopřístroj, přičemž lze využít široké škály ohniskových délek od rybiho oka po střední teleobjektiv, záleží na fotografově tvůrčím záměru a odstupu. Dobrou pomůckou může být polarizační filtr – někteří jej mají na objektivu trvale nasazený.

- 1 Souměrnost a zrcadlení jsou vděčnými nástroji kompozice, kdy celek působí harmonicky a vyváženě; Irsko. Foto: Pavel Scheufler
- 2 Žabí perspektiva s pohledem do korun stromů vyžaduje vhodné světlo. Kompozici umocňuje pocit symetrie. Foto: Lenka Scheuflerová
- 3 Stromy v zasazení do širšího celku krajiny vyžadují souhru vhodného postavení mraků, na kterou je nutno čekat. Foto: Lenka Scheuflerová
- 4 Osamělý strom bývá vděčným námětem, neboť vyzařuje určitý kontrast. Foto: Lenka Scheuflerová



Experimenty se stromy

Fotografie stromů náleží k nejstarším fotografickým námětům. Moderní fotografie přišla s nevšedními pohledy ze žabí perspektivy, úhlopříčkami, velkými detaily a posléze také s dvouexpozicí a symbolickými konfrontacemi figur se stromy.

Předpoklady tvorby

Symboly stromů nalezneme v mnoha mýtech a strom a jeho listy jsou zdrojem symboliky mnoha zemí. Jako příklad uvedme „slovanskou lípu“, javorový list Kanady, cedr Libanonu, Strom života, Strom poznání, Strom Matky Země, v krajině nacházíme Památné stromy, na výstavách bonsají stromy tvarované... Pokud fotografujeme strom jako celek, je vhodné mít odstup, aby strom vynikl. Chceme-li zdůraznit jeho velikost, je vhod-

né dát zobrazení nějaké obecně známé měřítko, například lidskou postavu. Zobrazení téhož stromu v jiném nasvětlení a jiném ročním období vnese do cyklu snímků princip plynutí času.

Světlo

Slunce nad hlavou vede obecně k plochým sceneriím, nasvětlení za zády se hodí, zejména když je slunce nízko. Také protisvětlo může být efektní, ale musí být technicky zvládnuté. Překonávat



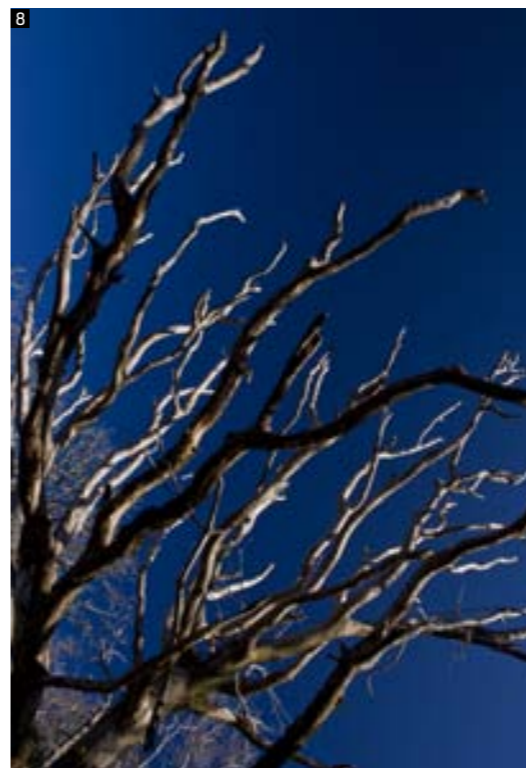
5



7



6



8

vysoký rozdíl v osvětlení, který se projevuje prohloubením světelných kontrastů, někdy pomůže šedý přechodový filtr. Efektní formou může být také využití HDR, kdy ke zvolenému clonového číslu volíme různé časy závěrky, které pak program využije ke zmapování nejlépe prokreslených partií a jejich složení do výsledného snímku s velkým dynamickým rozsahem. Působí dobře, když je strom konfrontován se zrcadlením nebo když má barevné řešení s kontrasty barev.

Úskalí

Po stránce expozice stromů by neměly vznikat podstatné problémy. Ty však mohou být v nezajímavosti zvolených motivů, když je fotograf ohromen monumentální krásou a není ji schopen vtěsnat do dvou rozměrů a dané plochy fotografie. Pozor také na logické umístění horizontu, pokud je na snímku přítomen.

Fototechnika

Fotografická výzbroj odvisí od účelu fotografování, nadmořské výšky i zeměpisné šířky, kde se fotograf pohybuje. Stativ, sluneční clona, polarizační a šedý filtr by měly patřit k normální výbavě stejně jako objektiv s velkým zobrazovacím úhlem.

5 Evokace pohybu – v průběhu delší expozice s digitálem na stativu se uskutečnil pohyb zoomu směrem od menšího ohniska. Foto: Pavel Scheufler

6 Konfrontace pohybu a klidu – expozice při nočním nasvětlení časem 232 sekund vedla k pohybovému rozostření topolů po stranách. ISO 100, RAW, clonové číslo 8, ohnisko 24 mm; foto: Pavel Scheufler

7 Evokace vzdušného víru – v průběhu delší expozice se uskutečnil krouživý pohyb digitálem. Foto: Lenka Scheuflerová

8 Polarizační filtr při vhodném nastavení umocní kontrast barev záběru. Foto: Lenka Scheuflerová

Zrcadlení v počítači

V digitálním věku se počítač stává tvůrčím nástrojem fotografa i při zobrazování stromů, a umožňuje tak rozvinout fotografovy představy. Na počátku tvůrčího procesu byl samotný strom, na konci dílo, které je vyjádřením autorova pocitu. Digitální fotografie také přinesla rozvoj možností zobrazovat panoramaticky.

Předpoklady tvorby

Základem pro další zpracování fotky stromu v počítači je kvalitní výchozí záběr. U panoramatického víme předem, že ho budeme spojovat a práci v terénu tomu přizpůsobíme. U složenin typu kvadrálů Jiřího Hellera je to spíše naopak, základem je samostatná kvalitní fotografie a teprve čas přinese touhu ji dále zpracovat. Zvláštní případ, kdy byl počítač nezbytný, popisuje National Geographic z října 2009, kdy z obrovské sekvoje bylo postupně nasnímáno 451 záběrů, které po 200 hodinách zpracování daly výsledný obrázek celého stromu. Při své výšce se jedním záběrem vyfotit celý nedá.

Světlo

U panoramatické fotky se světlo nesmí míchat. Také při mnoha záběrech sekvoje se u snímků musela upravovat sytost a barva, aby byly stejnorodé. Zvláštní problém tvoří úprava perspektivy, kterou zvládne každý jen trochu náročnější program pro zpracování fotografií.

Úskalí

Vyvarujeme se „uměleckého“ ztvárnění, které má takzvaně napravit nepovedený záběr. Základem je naučit se fotograficky vidět, pak technicky a kompozičně správně učinit záběr a jen kvalitní snímek má smysl dále počítačově

dotvářet. Abychom mohli fotku zpracovat, musíme ji umět nafotit, ne naopak.

Technika

Počítač je prodlouženými očima digitálního fotografa, který se navíc vedle focení musí naučit účelně používat program na zpracování fotografií. Jaký vybrat? Nepostradatelnost jistého předraženého krále zpracování fotografií je vskutku mýtus, neboť podobné služby (a některé i jednodušejší) běžnému uživateli nabízejí další programy a k těm podstatným existují i kvalitní knihy v češtině (včetně třeba freewarem programu Gimp).

9 Panoramatická fotografie, složená ze čtyř snímků. Panorama bylo zvoleno proto, že strom stojí metr od cesty, která je ostatně v záběru patrná, a je tudíž minimální odstup. Parametry expozic: 1/60 s, ISO 100, F 20 mm, Olympus E-510, objektiv Zuiko Digital 14–45 mm; foto: Michal Ebrle

10 Jiří Heller u cyklu svých Kvadrálů přírodních využil principu zrcadlení, které by bez počítače vznikalo mnohem obtížněji. Foto: Jiří Heller

11 Zrcadlení je přírodě vlastní stejně jako symetrie. Nacházíme ji všude kolem. V květech, listech, korunách. Na rozdíl od přísné počítačové ta přírodní jen symetricky působí... Kvadrál přírodní Jiřího Hellera



9



10



11

Technika pro fotografování stromů

Jiřího Hellera, pro něhož patří stromy vedle trav k základním námětům, jsme již představili v úvodu a nyní mu položíme pár „technických otázek“.

Jaké byly vaše začátky?

Pokud bychom pominuli absolutní počátek se středoformátovým aparátlem značky Pionýr, hned v závěsu za ním byla Smena 8M. Chvilí jsem měl i další aparát z východu na půlený kinofilm. Na střední a vysoké škole jsem měl na tehdejší dobu pro zájmového fotografa skvělou Praktiku MTL3. Toužil jsem ale po Nikonu. V té době pro amatéra naprosto nedostupném... Jako student posledního ročníku vysoké školy jsem vybral mnohaleté úspory vydělané na brigádách a nastřádané od rodičů... Tajně jsem je vyměnil za západní marky, pro mladší ročníky těžko pochopitelný trestný čin, a předal svému spolužákovi. Ten s nimi odjel do Západního Berlína, pro občany socialistických států uzavřené zóny. Tam zakoupil vysněný profesionální Nikon FE se dvěma objektivy. A naštěstí se do Československa vrátil a objednané přivezl. Spolužák do této části světa směl... Jeho pleť byla velmi snědá, jmenoval se Benpong van Odei a byl synem jednoho z králů z Ghany... Alespoň tak to říkal...

A vaše cesta k digitální fotografii?

Kolem roku 1992 jsem postřehl tehdy zcela novou službu – Kodak Photo CD, nabídku skenování filmů do digitální podoby. Nabídku jsme spolu s Milanem Blšťákem o dva roky později uvedli do života i pro české zájmové a o rok později i pro

fesionální fotografe. Obdobně, co se týká novátorství, jsme zanedlouho začali nabízet velkoplošný tisk fotografií na plotrech s profesionální adjustací...

Váš první digitál byl, předpokládám, Nikon.

Těsně vedle... Ač nyní podle svého CV pracuji již se šestým fotoaparátem Nikon a od úžasného těla F5 jsou to těla digitální, můj první digitální aparát byl vynikající Olympus 5050

Při svých širokých fotografických aktivitách máte jistě rozsáhlé příslušenství. Jaké je vaše nejužívanější?

Velké procento fotografií vzniká s kvalitním základním objektivem. Z ostatních speciálních objektivů zná tělo mého aparátu nejdůvěrněji Nikkor 10,5/2,8... Jednak je využívám pro snímky různých skupin lidí v interiérech, hlavně však pro panoramatické snímky 360° × 180° – snímky celého prostoru okolo sebe. Fotografie snímané na výšku na panoramatické hlavě Manfrotto s vodováhou. A pak profesionální software Stitcher i s možností propojit jednotlivé snímky průchozími body.

Tak vznikla např. virtuální procházka Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR nebo Prodejnou U Džoudyho...

Jako člen skupiny Panorama evidentně milujete také pa-



12 Kvadrál přírodní Jiřího Hellera

noramatické fotografie. Jak je pořizujete, na jaký přístroj? Zejména klasickým panoramatickým aparátlem Noblex Pro 150 s pohyblivou šterbinou, formát 6 × 12 cm, mnohé panoramatické snímky již vznikají skládáním fotografií z digitálního Nikonu.

Jak funguje vaše Galerie WWG.CZ?

Děkuji za optání, návštěvnost je odrazem péče, kterou ji věnuji. Hlavní sál galerie hostí vždy jeden měsíc profil jednoho profesionálního fotografa, jeho prezentace se potom stává součástí Stálé expozice. Byl přistaven další sál pro zahraniční autory... A virtuální galerie byla doplněna o takřka denní informace o různých výstavách, nových knihách, o prostor pro rozhovory s fotografe... Radostí je zájem o spolupráci tak významných společností, jako je např. Institut digitální fotografie, FOTONOVA Kunratice, EIZO a Centrum FotoŠkoda... A fotografů, kteří projevují zájem být i zde zastoupeni.

Váš kalendář se stromy pro firmu Janser ve skvělé tiskové formě prezentoval jednu z vašich dalších specialit, kterou můžeme označit – řekněme – jako skládané fotografie. Jak tato myšlenka vznikla a jak a na čem jste snímky konkrétně realizoval?

Princip zrcadlení vhodného původního snímku je známý desítky let. Leč konkrétním popudem byly pro mne hovory s vědcem, varhaníkem a fotografem Jiřím Hanzlíkem. Připravoval jsem jeho výstavní soubor, v něm byly snímky hmoty pod mikroskopem, kde prvek zrcadlení užíval. Tehdy mi řekl: „Zkus to na svých trávách.“ Poslechl jsem a hledal vhodné motivy. Velmi často fotografuji koruny stromů. V různých ročních obdobích... Toto téma začalo fungovat. Přidal jsem další zrcadlení, snímky jsem uvedl do panoramatického formátu. A ještě o devadesát stupňů otočil...

Tak vznikl můj první soubor, který jsem nazval Kvadrály přírodní. Nyní dokončuji druhý soubor, Kvadrály noční. Pro další výstavu mám vymyšlen jejich další interaktivní rozměr...

Jste mužem, jehož úspěšnost je spojena s fotografií a fotografováním, které můžeme označit za volnou tvorbu. Máte nějaký recept na úspěch?

Pane Scheuflere, vaši otázku mohu chápat jako projev uznání, děkuji. Ale co je to úspěch, jak jej ve fotografii měřit? Potěšením pro mne i po několika desítkách let je nejenom fotografická výstava, prodaná fotografie, výzdoba kavárny či firmy, ale i každá jednotlivá fotografie, která udělá lidem radost v podobě tištěného pohledu, publikování v novinách a časopisech. Anebo zasláná v elektronické podobě po internetu, vystavená na Facebooku... Zpět k vaší otázce. Velké procento fotografií vytvářím pro sebe, ze zájmu obrazově zachytit přírodu, děj, milované psy nebo oblíbenou hudbu. Vycházím z principu, že co se líbí mně a mému bezprostřednímu okolí, se může líbit i ve větším okruhu... Funguje to.

Jaký byl váš největší fotografický zážitek v životě?

Zážitků s fotoaparátem byly desítky. Fotoaparát mi otevřel mnohé dveře. Radostí pro mne bylo a je fotografování vizuálně přitažlivých travin, tvorba portrétů významných českých fotografů pro knihu Večery s fotografem, fotografoval jsem kardinála Tomáška i Suzanne Vega... S aparátlem jsem prožil i tři dny na hudebním festivalu Beautiful Days v Devonu... Tam jsem prvně viděl a fotografoval hru na nejstarší hudební dechový nástroj – aboriginské didgeridoo. Začal jsem se na něj učit hrát u Ondřeje Smeykala. V roce minulém jsem fotografoval a stal se žákem aboriginského guru s rodinou Djalua Guruwiwiho.

SOUTĚŽ

NEJPOVEDENĚJŠÍ SNÍMKY STROMŮ

Počet snímků: max. 4
Kvalita do 5 MB/foto, formát JPG
Zasílejte na e-mail: fv.jaknato@atemi.cz.
Název souboru musí obsahovat celé jméno autora.
Do e-mailů uveďte téma soutěže a svoji přesnou poštovní adresu.

- 1. cena** batoh Lowepro Classifield Sling 180 AW
- 2. cena** batoh Lowepro Fastpack 100
- 3. cena** brašna Lowepro Orion

Peny do soutěže věnuje společnost Lowepro.

Uzávěrka soutěže: 5. 8. 2010

Vyhlášení výsledků: FV 9/2010

Výsledky minulé soutěže na str. 102



Přesná pravidla soutěží najdete na www.ifotovideo.cz

V Galerii WWG.CZ uvádím odkaz na zahájení mé letošní výstavy na Akademii věd i s tímto nástrojem.

Máte nějaký fotografický sen?

Pokud mohu, uvedu dvě přání: v roce 1999 jsme věnovali 1 + 999 adjustovaných fotografií do českých nemocnic. Dvacet nemocnic dostalo vždy padesát fotografií. Adjustace na kapě, rámované v Nielsen rámech. Snímky přírody Jiřího Havla, Josefa Sekala, Gábiny Čapkové a moje... Právě

dnes mi volala naše kamarádka, že se vrátila z nemocnice, kde jí jedna z těchto zvětšenin pomáhala překonat velmi nepříznivé stavy... Rád bych v projektu pokračoval. A také si představuji své kvadrály jako alespoň osmimetrové vitráže nové moderní budovy.

Děkuji za rozhovor a přeji splnění vašich tužeb! □

Podnětné webové odkazy:

<http://dreamworx.cz/book/stromy.html>, www.wwg.cz